

Warszawa, dnia 10 maja 2018 r.

Komunikat FOR 12/2018:

Kolejne zmiany w ustawach o sądach – kolejna część pozorowanego dialogu z Komisją Europejską

- **Posłowie Prawa i Sprawiedliwości przedstawili kolejny projekt nowelizacji przyjętych niedawno ustaw podporządkowujących wymiar sprawiedliwości politykom**
- **Według posłów poprawki mają na celu ograniczenie skargi nadzwyczajnej i wpływu Ministra Sprawiedliwości na powoływanie asesorów – są one jednak kosmetyczne i nie wypełniają zaleceń Komisji Europejskiej**
- **Procedowany projekt jest kontynuacją pozorowanych ustępstw wobec Komisji**
- **W negocjacjach z Komisją rządzący stosują taktykę drobnych zmian, mających wywołać wrażenie rozwiązania problemu upolitycznienia sądów, w rzeczywistości pozostawiając najbardziej szkodliwe i niebezpieczne rozwiązania**

Trwa proces pozorowanych „ustępstw” wobec Komisji Europejskiej ze strony rządzącej większości. [Opisywaliśmy już jego pierwszy etap w postaci trzech projektów ustaw](#), które stały się obowiązującym prawem i niedługo wejdą w życie. Na początku maja do łaski marszałkowskiej wpłynęła kolejna nowelizacja ustaw o Sądzie Najwyższym, ustroju sądów powszechnych i Krajowej Radzie Sądownictwa¹, mająca rzekomo wzmocnić pozycję Polski w negocjacjach z Komisją. Ostatecznym celem strony polskiej jest wstrzymanie procedury z art. 7 Traktatu o Unii Europejskiej, a tym samym potwierdzenie przez Unię, że w naszym kraju nie dochodzi już do naruszenia zasad praworządności.

Zaprezentowany niedawno projekt zmian w ustawach regulujących wymiar sprawiedliwości jest jednak tylko kolejną próbą rozmycia kwestii upolitycznienia wymiaru sprawiedliwości. Poza tym posłowie znów złamali fundamentalną zasadę uchwalania ustaw w trzech czytaniach.

Nowelizacja przepisów regulujących funkcjonowanie Sądu Najwyższego dotyczy trzech spraw: ograniczenia skargi nadzwyczajnej, wpływu Ministra Sprawiedliwości na powoływanie asesorów i procedury wyrażania przez Prezydenta RP zgody na dalsze orzekanie przez sędziów SN.

¹ Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (w brzmieniu nadanym przez druk sejmowy nr 2526/VIII kadencja).

W odniesieniu do skargi nadzwyczajnej zaproponowano zmianę przesłanki jej wniesienia – do tej pory (czyli od nieco ponad miesiąca) można ją było skierować do Sądu Najwyższego, „jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia praworządności i sprawiedliwości społecznej”. Obecnie warunkiem złożenia skargi nadzwyczajnej będzie konieczność zapewnienia „zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej”. Takie rozwiązanie, czyli zmiana dwóch niedookreślonych terminów (klauzul generalnych) na jeden, na pewno nie poprawi tej instytucji.

Ponadto, według projektodawców, nowelizacja ma na celu ograniczenie liczby podmiotów upoważnionych do składania skargi nadzwyczajnej w imieniu obywateli – od teraz mają ją składać wyłącznie Prokurator Generalny i Rzecznik Praw Obywatelskich. Proponowana zmiana dotyczy jednak orzeczeń, które stały się prawomocne po wejściu w życie obowiązującej Konstytucji RP, a przed dniem wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym. W stosunku do orzeczeń, które dopiero staną się prawomocne, skargę nadzwyczajną będą nadal mogły wnieść te same podmioty – oprócz dwóch wyżej wymienionych będą to (w zakresie swojej właściwości): Prezes Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Pacjenta, Przewodniczący Rady Dialogu Społecznego, Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego, Rzecznik Finansowy oraz Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców. To kolejny przykład „kosmetycznej” zmiany.

Zgodnie z rekomendacjami Komisji Europejskiej z grudnia 2017 r., skarga nadzwyczajna nie powinna istnieć w polskim porządku prawnym, gdyż zaprzecza ona zasadzie pewności prawa². Komisja zaleciła wyrażnie władzom polskim, by „zagwarantowały, aby ustawa o Sądzie Najwyższym została zmieniona, tak aby [...] usunięto procedurę dotyczącą skargi nadzwyczajnej”³. **O wiele bardziej krytyczne stanowisko wobec skargi wyrażono w opinii Komisji Weneckiej, która oceniła ją jako gorszą nawet od systemu istniejącego w Związku Sowieckim i jego satelitach**, gdyż dotyczy ona orzeczeń, które stały się prawomocne przed wejściem w życie tej instytucji⁴.

Tym samym proponowana zmiana ani nie wywołuje zasadniczego skutku w postaci likwidacji skargi nadzwyczajnej z polskiego prawa, ani jej nawet nie osłabia. Wręcz przeciwnie, mnoży problemy z interpretacją ustawy o SN.

Drugą istotną zmianą w przepisach dotyczących Sądu Najwyższego jest wprowadzenie Krajowej Rady Sądownictwa do procesu wyrażania zgody przez Prezydenta RP na dalsze orzekanie sędziów SN. Od teraz prezydent ma zwracać się do KRS o (niewiążącą) opinię dotyczącą przedłużenia możliwości zajmowania stanowiska sędziego Sądu Najwyższego. Dotyczyć ma to również sędziów, którzy złożyli takie oświadczenia na ręce Prezydenta RP zgodnie z obecną ustawą, tj. do dnia 3 maja 2018 r.

Jest to kolejna pozorna zmiana. Opinia KRS ma być niewiążąca, a w razie braku jej wydania w terminie 30 dni, ustawa każe uznawać ten fakt za wyrażenie pozytywnego zdania przez Radę. Znaczne wątpliwości budzi fakt składu Krajowej Rady Sądownictwa, którą na początku roku – zamiast sędziów – wybrali politycy, co stanowi złamanie przepisów konstytucji ([pisaliśmy o tym w ubiegłym roku](#)).

² Zob. zalecenie Komisji (UE) 2018/103 z dnia 20 grudnia 2017 r. w sprawie praworządności w Polsce uzupełniające zalecenia (UE) 2016/1374, (UE) 2017/146 i (UE) 2017/1520 (Dz. Urz. UE L 17 z 23.01.2018, s. 50), pkt 18–21.

³ *Ibidem*, pkt 46.

⁴ Zob. *Opinion on the Draft Act Amending the Act on the National Council of The Judiciary, on the Draft Act Amending the act on the Supreme Court, proposed by the President of Poland, and on the Act on the Organisation of Ordinary Courts*, adopted by the Venice Commission at its 113th Plenary Session (8–9 December 2017), CDL-AD(2017)031, pts. 53–63.

Co więcej, nadal nie znamy listy sędziów, którzy poparli kandydatów do KRS [i których powiązania z Ministrem Sprawiedliwości pokazywaliśmy na przygotowanej przez nas mapie zależności](#). Może się okazać, że sędziowie delegowani do Ministerstwa Sprawiedliwości składali sobie wzajemnie poparcie. Będzie to kolejny przykład upolitycznienia tego organu. [W tej sprawie czekamy na rozstrzygnięcia sądów administracyjnych](#).

Jednocześnie, propozycja ta rażąco łamie konstytucyjną zasadę uchwalania ustaw w trzech czytaniach. Posłowie większości rządzącej zgłosili całkowicie nowy pakiet przepisów – bez związku z pierwotnym projektem – na etapie po pierwszym czytaniu w Sejmie. Oznacza to naruszenie art. 119 ust. 1 Konstytucji RP.

Podobnie jak w przypadku skargi nadzwyczajnej, procedowana nowelizacja w żaden sposób nie wychodzi również naprzeciw rekomendacjom Komisji Europejskiej, która zaleciła Polsce zmiany w ustawie o Sądzie Najwyższym, tak aby „nie stosowano obniżonego wieku emerytalnego do obecnych sędziów Sądu Najwyższego”⁵.

Ostatnia część projektu dotyczy ustawy o ustroju sądów powszechnych i odnosi się do procedury mianowania asesorów sądowych. Proponuje się, by w miejsce Ministra Sprawiedliwości mianowania dokonywał Prezydent RP – podobnie jak wcześniej – na wniosek KRS.

Warto wskazać, że prezydent uzyska uprawnienia tylko co do rozpoczęcia sprawowania swojej funkcji przez asesorów. Wszelkie inne kwestie związane z ich ścieżką dochodzenia do funkcji sędziego nadal pozostają w gestii Ministra Sprawiedliwości. To szef resortu sprawiedliwości nadal będzie oceniał ich pracę oraz będzie mógł ich swobodnie przenosić między sądami. Nadto, wśród konstytucyjnych prerogatyw prezydenta nie ma mianowania asesorów, zatem wszelkie decyzje głowy państwa w tej sprawie będą wymagały kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów. Nie likwiduje to więc znacznej zależności sądownictwa od rządu.

Podobnie jak w poprzednim przypadku, warto pamiętać, że wnioskodawcą w procesie mianowania asesorów ma być Krajowa Rada Sądownictwa, w której składzie zasiadają obecnie sędziowie w większości związani wcześniej z Ministrem Sprawiedliwości i wybrani przez polityków – czyli niezgodnie z konstytucją.

Kolejna propozycja „ustępstwa” wobec Komisji Europejskiej, podobnie jak poprzednie, stanowi tylko drobne zmiany w stosunku do znacznego upolitycznienia wymiaru sprawiedliwości przez partię rządzącą. Proponowane rozwiązania z pewnością nie realizują grudniowych zaleceń Komisji, a także rekomendacji prezentowanych przez niezależną od Komisji Europejskiej Komisję Wenecką.

Rządzący próbują stworzyć wrażenie, że przyjmowane naprędce kolejne nowelizacje skłonią organy Unii do zmiany opinii o Polsce, jako kraju, w którym łamane są zasady państwa prawa. Niestety, większość parlamentarna nie zrobiła dotychczas żadnych realnych kroków w celu naprawy tej sytuacji. Nie doszło do przywrócenia efektywnej kontroli konstytucyjności przez Trybunał Konstytucyjny, nadal działa wybrana przez polityków Krajowa Rada Sądownictwa, jak również obowiązują przepisy skracające konstytucyjną kadencję Pierwszego Prezesa SN i zmuszające sędziów tego sądu do wcześniejszego przejścia w stan spoczynku.

⁵ Zalecenie Komisji..., *op. cit.*, pkt 46.

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w Internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wyężonego, skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, wesprzyj finansowo nasze działania.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

W sprawie darowizn możesz się skontaktować z:

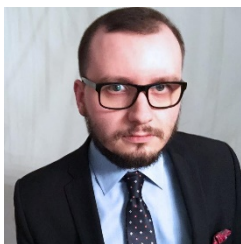
Patrycja Satora, dyrektor ds. rozwoju FOR

tel. 500 494 173

e-mail: patrycja.satora@for.org.pl

Już dziś pomóż nam chronić wolność – obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

KONTAKT DO AUTORA

Patryk Wachowiec

Analitik prawny FOR, prezes Fundacji Centrum Analiz dla Rozwoju

e-mail: patryk.wachowiec@for.org.pl

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR

ul. Ignacego Krasickiego 9A • 02-628 Warszawa • tel. 22 628 85 11

e-mail: info@for.org.pl • www.for.org.pl

[f](https://www.facebook.com/FundacjaFOR)/FundacjaFOR • [t](https://twitter.com/FundacjaFOR)@FundacjaFOR